

Lieta C-279/23

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

Iesniegšanas datums:

2023. gada 28. aprīlis

Iesniedzējtiesa:

Sąd Rejonowy Katowice – Zachód w Katowicach (Polija)

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2023. gada 7. marts

Prasītāja:

Skarb Państwa – Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K.

Atbildētāja:

Z. sp.j.

ANONIMIZĒTĀ VERSIJA

[..]

L Ē M U M S

2023. gada 7. martā

Sąd Rejonowy Katowice – Zachód w Katowicach [Rietumu Katovices rajona tiesas Katovicē] II civillietu nodaļa [..]

[..],

izskatījusi 2023. gada 7. martā Katovicē [*Katowice*]

[..]

lietu par prasību, ko cēlusi *Skarb Państwa* [Valsts kase], kuru pārstāv *Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K.* [Apgabala metroloģijas pārvaldes K. direktors]

pret *Z. spółka jawna* ar juridisko adresi C.

par samaksu,

nolemj:

1. uzdot Eiropas Savienības Tiesai šādu prejudiciālo jautājumu:

Vai Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/7/ES (2011. gada 16. februāris) par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos 6. panta 1. punkts nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, saskaņā ar kuru valsts tiesa var noraidīt prasību piespriet šajā tiesību normā minēto atgūšanas izmaksu kompensāciju, pamatojoties uz to, ka parādnieka nokavējums nebija ievērojams, vai pamatojoties uz to, ka parāda summa nebija neliela?

2. [...] apturēt tiesvedību lietā līdz brīdim, kad tiks sniegta atbilde uz uzdoto jautājumu.

PAMATOJUMS

I. Iesniedzējtiesa

- 1 [...] [*omissis*: iesniedzējtiesas kompetences iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu pamatojums]
- 2 Tādējādi iesniedzējtiesa ir tiesa, kurai ir tiesības iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 267. panta otro teikumu.

II. Lietā piemērojamo valsts tiesību normu saturs

- 3 Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/7/ES (2011. gada 16. februāris) par maksājumu kavējumu novēršanu komercdarījumos [...] (turpmāk tekstā – “Direktīva 2011/7/ES”) tika transponēta Polijas tiesību sistēmā ar 2013. gada 8. marta *ustawa o przeciwdziałaniu nadmiernym opóźnieniom w transakcjach handlowych* [Likumu par nokavējumu novēršanu komercdarījumos] [...] (turpmāk tekstā – “Likums par nokavējumu novēršanu komercdarījumos”).
- 4 Likumā par nokavējumu novēršanu komercdarījumos ir paredzēts:
- 5 2. pants.

Likuma noteikumi ir piemērojami komercdarījumiem, kuru vienīgās puses ir:

- 1) komersants 2018. gada 6. marta *ustawa – Prawo przedsiębiorców* [Komerclikuma] [...] izpratnē;

- 2) 2018. gada 6. marta Komerclikuma 6. panta 1. punktā minētās darbības veicējs;
- 3) 2019. gada 11. septembra *ustawa – Prawo zamówień publicznych* [Publisko iepirkumu likuma] [...] 4. pantā, 5. panta 1. punktā un 6. pantā minētās personas;
- 4) brīvo profesiju pārstāvji;
- 5) ārvalstu uzņēmumu filiāles un pārstāvniecības;
- 7) komersanti no Eiropas Savienības dalībvalstīm, Eiropas Brīvās tirdzniecības asociācijas (EBTA) dalībvalstīm – Eiropas Ekonomikas zonas līguma dalībvalstīm vai Šveices Konfederācijas.

6 4. pants.

Šajā likumā izmantotajiem terminiem ir šādas nozīmes:

- 1) “komercdarījums” – līgums, kura priekšmets ir preču piegāde vai pakalpojumu sniegšana par atlīdzību, ja 2. pantā norādītās puses noslēdz minēto līgumu saistībā ar viņu veikto darbību;
 - 1a) “naudas maksājums” – atlīdzība par preču piegādi vai pakalpojuma sniegšanu komercdarījumā;
 - 2) “publiska iestāde” – 2019. gada 11. septembra Publisko iepirkumu likuma 4. pantā minētās personas;

7 6. pants.

1. Ja komercdarījuma puses līgumā nav paredzējušas samaksas termiņu, kreditoram bez iepriekšējas paziņošanas, ir tiesības uz likumiskajiem procentiem par nokavējumu komercdarījumos no 30. dienas, skaitot no dienas, kad kreditors ir izpildījis savas saistības, līdz samaksas dienai. 9. panta 1. punktā minētajā gadījumā 30 dienu termiņu skaita no pārbaudes pabeigšanas dienas.

8 7. pants.

1. Komerclikuma, izņemot darījumus, kuros parādnieks ir publiska iestāde, kreditoram ir tiesības bez iepriekšējas paziņošanas saņemt likumiskos procentus par nokavējumiem komercdarījumos, ja vien puses nav vienojušās par lielākiem procentiem par laikposmu no dienas, kad skaidras naudas maksājums kļūst iekasējams, līdz samaksas dienai, ja ir kumulatīvi izpildīti šādi nosacījumi:

- 1) kreditors ir izpildījis savas saistības;
- 2) kreditors nav saņēmis samaksu līgumā noteiktajā termiņā.

9 8. pants.

1. Komerodarījumos, kuros parādnieks ir publiska iestāde, kreditoram ir tiesības bez iepriekšējas paziņošanas saņemt likumiskos procentus par nokavējumiem komerodarījumos par laikposmu no dienas, kad maksājums kļūst iekasējams, līdz samaksas dienai, ja ir kumulatīvi izpildīti šādi nosacījumi:

- 1) kreditors ir izpildījis savas saistības;
- 2) kreditors nav saņēmis samaksu līgumā noteiktajā termiņā.

10 10. pants.

1. No dienas, kad kreditors iegūst tiesības uz 7. panta 1. punktā vai 8. panta 1. punktā minētajiem procentiem, viņam ir tiesības bez iepriekšējas paziņošanas saņemt no parādnieka atgūšanas izmaksu kompensāciju, kas līdzvērtīga šādām summām:

- 1) 40 EUR – ja maksājuma summa nepārsniedz 5 000 PLN;
- 2) 70 EUR – ja maksājuma summa pārsniedz 5 000 PLN, bet ir mazāka par 50 000 PLN;
- 3) 100 EUR – ja maksājuma summa ir vismaz 50 000 PLN.

1.a. 1. punktā norādītajai kompensācijai līdzvērtīgā summa tiek noteikta, izmantojot *Narodowy Bank Polski* [Polijas Nacionālās bankas] noteikto vidējo euro maiņas kursu tā mēneša pēdējā darba dienā pirms mēneša, kad maksājums ir kļuvis iekasējams.

2. Papildus 1. punktā minētajai summai kreditoram ir tiesības uz atbilstošu atlīdzību par minēto summu pārsniedošām izmaksām, kas tam radušās saistībā ar atgūšanu.

11 1964. gada 23. aprīļa *ustawa – Kodeks cywilny* [Civilkodeksa likumā] ir paredzēts:

12 5. pants.

Tiesības nevar izmantot pretēji šo tiesību sociālajam un ekonomiskajam mērķim vai sociālās līdzāspastāvēšanas principiem. Pretēja personas darbība vai bezdarbība netiek uzskatīta par tiesību izmantošanu un netiek aizsargāta.

III. Pamatlietas fakti

13 Iesniedzējtiesā izskatāmās lietas dalībnieki ir:

- 14 Prasītāja: *Skarb Państwa*, ko pārstāv *Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar*. Prasītāja ir Likuma par pārmērīgu kavējumu novēršanu komercdarījumos 2. panta 3. punktā minētais subjekts. Iesniedzējtiesa paskaidro, ka šajā lietā prasītāja ir “Valsts kase”, kuru pārstāv “*Dyrektor Okręgowego Urzędu Miar w K.*”. [...] [omissis: atsauce uz prasītājas juridiskās personas statusu un tiesībspēju]
- 15 *Okręgowy Urząd Miar w K.* [omissis: apgabala metroloģijas pārvalde K.], veicot savu darbību, sniedz pakalpojumus mērinstrumentu kalibrēšanas jomā.
- 16 Atbildētāja: *Z. spółka jawna* ar juridisko adresi C. Atbildētāja ir pilnsabiedrība un komersants Likuma par nokavējumu novēršanu komercdarījumos 2. panta 1. punkta izpratnē. Savas komercietvaros tā regulāri izmanto prasītājas sniegtos pakalpojumus.
- 17 Prasītāja lūdz piespriest atbildētājai samaksāt summu Polijas zlotos, kas atbilst 80 EUR, kā arī Polijas tiesību aktos paredzētos procentus. Tā norādīja, ka pieprasa divas Likuma par nokavējumu novēršanu komercdarījumos 7. panta 1. punkta 1. apakšpunktā paredzētās atgūšanas izmaksu kompensācijas, kuras katra ir 40 EUR. Prasība izriet no tā, ka atbildētāja divas reizes ir nokavējusi samaksu par sniegtajiem pakalpojumiem. Atbildētāja esot nokavējusi 246 PLN (aptuveni 55 EUR) samaksu par 20 dienām un 369 PLN (aptuveni 80 EUR) samaksu par 5 dienām.
- 18 Atbildētāja lūdza noraidīt prasību, norādot, ka parādnieces nokavējums nebija būtisks un parāda summa, kuras samaksu parādniece bija nokavējusi, nebija liela. Tā apgalvoja, ka iepriekš atbildētāja vismaz 39 reizes bija kavējusi atlīdzības samaksu par prasītājas sniegtajiem pakalpojumiem [...] [omissis: atsauce uz prasītājas organizatorisko struktūru]. Saistībā ar šiem kavējumiem prasītāja vairākas reizes iesūdzēja atbildētāju tiesā par atgūšanas izmaksu kompensēšanu, bet tiesa katru reizi noraidīja prasības, pamatojoties uz to, ka parādnieka kavējums nebija būtisks, vai arī pamatojoties uz to, ka parāda summa, kuras samaksu parādniece bija kavējusi, nebija liela.
- 19 Lai gan samaksa ir notikusi novēloti vismaz 39 reizes, prasītājai nekad nav izdevies no atbildētājas saņemt atgūšanas izmaksu kompensāciju.

IV. Saikne starp Eiropas Savienības tiesību normām un valsts tiesisko regulējumu, kas ir piemērojams pamatlietā

- 20 Direktīvā 2011/7/ES noteikts, ka dalībvalstīm ir jānodrošina, ka kreditoram ir tiesības saņemt no parādnieka atgūšanas izmaksu kompensāciju vismaz 40 EUR apmērā (turpmāk tekstā – “kompensācija”), ja nokavējuma procenti kļūst maksājami komercdarījumos:

- a) kuros kreditors un parādnieks ir uzņēmums [komersants];

- b) kuros kreditors ir uzņēmums [komersants] un parādnieks ir publiska iestāde.
- 21 Savukārt Polijas tiesību aktos ir noteikts, ka kreditoram ir tiesības saņemt no parādnieka atgūšanas izmaksu kompensāciju no 40 līdz 100 EUR, ja nokavējuma procenti kļūst maksājami komercdarījumos:
- kuros kreditors un parādnieks ir komersants
 - kuros kreditors ir komersants un parādnieks ir publiska iestāde;
 - kuros kreditors ir publiska iestāde un parādnieks ir komersants.
- 22 Tādējādi Polijas tiesībās tiesības uz kompensāciju tiek attiecinātas arī uz c) apakšpunktā aprakstīto situāciju. Aplūkojamās lietas faktiskie apstākļi precīzi atbilst c) apakšpunktā minētajai situācijai. Tomēr tas nenozīmē, ka Direktīva 2011/7/ES nav piemērojama un šai lietai nav saiknes ar Eiropas tiesībām. Iesniedzējtiesa norāda, ka Polijas likumdevēja iecere bija panākt, lai kompensācija tiktu saņemta ar pilnīgi vienādiem nosacījumiem neatkarīgi no tā, vai iestājas a), b) vai c) situācija. Tas nozīmē, ka, lai izvērtētu, vai iesniedzējtiesa var noraidīt prasību samaksāt kompensāciju, pamatojoties uz to, ka parādnieka maksājuma nokavējums nebija būtisks, vai pamatojoties uz to, ka parāda summa, kuras samaksu parādnieks bija nokavējis, nebija liela c) situācijā, ir jānosaka, vai iesniedzējtiesa var noraidīt šo prasību a) vai b) situācijā. Tas savukārt prasa Savienības tiesību interpretāciju, jo a) un b) situācijas ir skaidri paredzētas Direktīvā 2011/7/ES.
- 23 Jāatzīmē, ka Eiropas Savienības Tiesa vairākkārt ir atzinusi, ka tās kompetencē ir lemt par lūgumiem sniegt prejudiciālu nolēmumu, kuri attiecas uz Savienības tiesību normām, situācijās, kurās pamatlīstas fakti neietilpst Savienības tiesību tiesas piemērošanas jomā, bet kurās minētās tiesību normas tomēr ir padarītas piemērojamas valsts tiesību aktos, kuros pilnībā iekšējās situācijas tiek risinātas tāpat, kā tas darīts Savienības tiesībās. Saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru šādos gadījumos saskaņā ar Tiesas pastāvīgo judikatūru no Savienības tiesībām pārņemto tiesību normu vai jēdzienu vienveidīga interpretācija, neatkarīgi no apstākļiem, kādos tos paredzēts piemērot, ir Eiropas Savienības interesēs, lai novērstu interpretācijas atšķirības nākotnē (skat., piemēram, spriedumus: *Allianz Hungaria Biztosító* u.c., C-32/11, EU:C:2013:160, 20. punkts; *FNV Kunsten Informatie en Media*, C-413/13, EU:C:2014:2411, 18. punkts; *Maxima Latvija*, C-345/14, EU:C:2015:784, 12. punkts).

V. Iemesli, kuru dēļ iesniedzējtiesai ir šaubas par Savienības tiesību interpretāciju

- 24 Polijas tiesu praksē tiek noraidītas prasības samaksāt kompensāciju, pamatojoties uz to, ka parādnieka kavējums nebija būtisks, vai arī pamatojoties uz to, ka parāda summa, kuras samaksu parādnieks bija kavējis, nebija liela. Pamats prasības

- noraidīšanai katru reizi bija Civilkodeksa 5. pants, kura formulējums citēts iepriekš. Polijas tiesas atzīst, ka prasība samaksāt kompensāciju šādās situācijās ir “pretrunā sociālās līdzāspastāvēšanas principiem” (tas ir Polijas juridiskais jēdziens ar līdzīgu nozīmi kā jēdzieni: “amorāls”, “nosodāms”, “pretrunā labiem tikumiem”).
- 25 Minētā tiesas prakse tika uzsākta, pamatojoties uz vienu teikumu *Sąd Najwyższy* [Augstākās tiesas] 2015. gada 11. decembra rezolūcijas [...] pamatojumā. Tajā *Sąd Najwyższy* norādīja, ka tiesām katrā gadījumā ir jāpārbauda, vai kreditors, pieprasot samaksāt kompensāciju, nerīkojas pretēji sociālās līdzāspastāvēšanas principiem.
 - 26 Lai gan tiesu prakse šajā ziņā dažkārt atšķiras, no iesniedzējtiesas veiktās judikatūras analīzes secināms, ka Polijas tiesas parasti pieņem, ka parāda summa, kuras samaksu parādnieks ir nokavējis, nav būtiska, ja tā nepārsniedz 100-300 EUR ekvivalentu Polijas zlotos. Tajā pašā laikā Polijas tiesas atzīst, ka prasījuma apmaksas kavējums ir uzskatāms par nebūtisku, ja tas nepārsniedz 2 līdz 6 nedēļas. Turklāt nav nepieciešams, lai kumulatīvi būtu izpildīti abi priekšnoteikumi par “pretrunu sociālās līdzāspastāvēšanas principiem”. Pat tad, ja parāda summa ir liela, bet nokavējums ir nebūtisks, Polijas tiesas parasti noraida prasības samaksāt kompensāciju. Tāpat, ja nokavējums ir bijis būtisks, bet summa bijusi neliela, Polijas tiesas arī mēdz noraidīt šādas prasības.
 - 27 Iesniedzējtiesas aprakstīto Polijas tiesu praksi lieliski ilustrē iepriekš izklāstītā strīdu starp subjektiem, kas šajā lietā ir prasītāja un atbildētāja, vēsture. Atbildētāja ir kavējusi samaksu prasītājai vismaz 39 reizes, taču, neraugoties uz to, Polijas tiesas nekad nav piespriedušas atbildētājai samaksāt prasītājai kompensāciju.
 - 28 Izskatot šo lietu, iesniedzējtiesai radās šaubas par to, vai valsts tiesiskais regulējums, kas ļauj noraidīt prasību samaksāt kompensāciju iepriekš minēto iemeslu dēļ, ir saderīgs ar Direktīvu 2011/7/ES.
 - 29 Iesniedzējtiesas šaubas rada šādi seši iemesli:
 - 30 Pirmkārt, Direktīvā 2011/7/ES nav paredzēts izņēmums no principa, ka kredītoram ir tiesības uz kompensāciju parādnieka nokavējuma gadījumā. Šie izņēmumi ir paredzēti tikai valsts tiesību aktos. Tajā pašā laikā šie izņēmumi neaizsargā nekādas pamatvērtības, kuras nebūtu savietojamas ar pienākumu maksāt kompensāciju. Gluži pretēji, galvenais iemesls, kāpēc ir paredzēti šie izņēmumi, ir Polijā (un, iespējams, arī dažās citās dalībvalstīs) ierasta prakse veikt nelielus maksājumus ar nokavēšanos, jo īpaši komercdarījumos. Tāpēc Polijas tiesas ir secinājušas, ka kreditors, kurš neievēro šo ierasto praksi atzīt nebūtiskus nokavējumus un pieprasa kompensāciju, rīkojas pretēji sociālās līdzāspastāvēšanas principiem. Tomēr iesniedzējtiesa uzskata, ka ierastās prakses atzīt nebūtiskus nokavējumus aizsardzība nav būtiska vērtība, kura pamatotu

Direktīvā 2011/7/ES paredzētā skaidra, precīza un beznosacījumu principa izņēmuma ieviešanu valsts tiesībās.

- 31 Otrkārt, Polijas tiesību aktos paredzētie izņēmumi no principa, ka kreditoram ir tiesības uz kompensāciju, ir pretrunā Direktīvas 2011/7/ES mērķim, kas izteikts tās 12. apsvērumā. Tajā norādīts, ka, “lai tendenci pavērstu pretējā virzienā un atturētu no maksājumu kavējumiem, ir nepieciešama izlēmīga pāreja uz maksājumu tūlītējas veikšanas kultūru, saskaņā ar kuru par redzami netaisnu līguma noteikumu vai praksi vienmēr būtu jāuzskata tas, ka tiek izslēgtas tiesības pieprasīt procentus. Šādai pārejai būtu jāietver arī īpašu noteikumu ieviešana par maksājumu termiņiem un par kreditoriem radušos izmaksu kompensēšanu, un – *inter alia* – par to, ka būtu jāpresumē, ka ir redzami netaisni izslēgt tiesības uz atgūšanas izmaksu kompensāciju”. Polijas tiesību aktos paredzētie izņēmumi un to ieviešanas mērķi ir pretrunā direktīvu mērķim radīt “maksājumu tūlītējas veikšanas kultūru”. Izņēmumi no pienākuma maksāt kompensāciju ne tik daudz rada “maksājumu tūlītējas veikšanas kultūru”, cik nostiprina maksājumu nokavējumu atzīšanas kultūru. Tādējādi šie izņēmumi vājina Savienības tiesību lietderīgo iedarbību (*effet utile*) un tāpat ir pretrunā tām.
- 32 Treškārt, izņēmumi no pienākuma maksāt kompensāciju padara par iluzoru iepriekš minētās Direktīvas 2011/7/ES 12. apsvērumā paredzēto principu, saskaņā ar kuru “būtu jāpresumē, ka ir redzami netaisni izslēgt tiesības uz atgūšanas izmaksu kompensāciju”. Polijas komersantiem nav līgumos jāiekļauj noteikumi par tiesībām uz atgūšanas izmaksu kompensāciju, ja parādnieka maksājuma nokavējums nav būtisks vai ja parāda summa, kuras samaksu parādnieks ir nokavējis, ir neliela, jo Polijas tiesu praksē tiesības uz kompensāciju ir tikušas izslēgtas.
- 33 Ceturtkārt, iesniedzējtiesa uzskata, ka pienākums maksāt kompensāciju ir vispiemērotākais tieši gadījumos, kad parādnieka nokavējums nav būtisks vai parāda summa ir neliela. Polijas tiesu judikatūrā dažkārt tiek apgalvots, ka situācijās, kad parāds ir par nelielām summām, piemēram, 100 līdz 300 EUR ekvivalentu, parādniekam 40 EUR ekvivalenta samaksa maksājuma nokavējuma dēļ būtu pārāk liela sankcija. Iesniedzējtiesa uzskata, ka Eiropas likumdevējs ir paredzējis pienākumu maksāt kompensāciju, ņemot vērā tieši šādus gadījumus. Lietās, kurās parādnieka kavējums ir ievērojams vai parāda summa ir liela, parādniekam ir jāmaksā augsti procenti, kas bieži vien sasniedz tūkstošiem vai pat simtiem tūkstošu euro apmēru. Šādās situācijās pienākumam samaksāt 40 EUR lielu kompensāciju vispār nav mobilizējošas ietekmes uz parādnieku. Pretējā situācija ir tad, kad parādnieka nokavējums nav būtisks vai parāda summa, kuras samaksu parādnieks ir nokavējis, ir neliela.
- 34 Piektkārt, Direktīvas 2011/7/ES mērķis ir novērst maksājumu kavējumus visā iekšējā tirgū (Direktīvas 2011/7/ES 36. apsvēruma). Lai sasniegtu šo mērķi, Eiropas likumdevējs ir paredzējis vienveidīgus noteikumus par to, kā kreditori iegūst tiesības uz kompensāciju. Tomēr noteikumi par tiesību uz kompensāciju iegūšanu nebūs vienveidīgi un tādējādi neatbildīs direktīvas autoru iecerei, ja

atsevišķas dalībvalstis ieviesīs tādus izņēmumus no pienākuma maksāt kompensāciju, kas neizriet no direktīvas.

- 35 Sestkārt, procesuālās autonomijas principam nav nozīmes, lai izvērtētu, vai valsts tiesību norma, kas ļauj noraidīt prasību samaksāt kompensāciju prejudiciālajā jautājumā norādīto iemeslu dēļ, ir saderīga ar Savienības tiesībām. Civilt kodeksa 5. pants, kas ir pamats šādas prasības noraidīšanai, ir materiālo, nevis procesuālo tiesību norma. Tiesas, kas noraida prasību par kompensācijas samaksu, to dara nevis formālu iemeslu dēļ, bet gan tāpēc, ka – to ieskatā – šai prasībai nav materiāltiesiska pamata, proti, tāpēc, ka prasītājam vispār nav tiesību uz prasījumu, ko tas ceļ.

VI. Lietas dalībnieku viedoklis par prejudiciālo jautājumu

- 36 [...] [*omissis*: atsauce uz procedūru]

VII. Tiesvedības apturēšana

- 37 [...] [*omissis*: atsauce uz procedūru]

DARBBA VERSIJA